

ZAVIČAJNA ZBIRKA KAO BAŠTINA – DIGITALIZACIJA ŠKOLSKIH NOVINA ZA NOVE GENERACIJE

The local collection as heritage – digitization of school newspapers for new generations

Primljeno: 5. 10. 2024.
Prihvaćeno: 20. 12. 2024.

**TEMA
BROJA**

Josip Strija

Gimnazija Petra Preradovića Virovitica
josip.strija@skole.hr

Sažetak

Dio zavičajne zbirke školske knjižnice Gimnazije Petra Preradovića Virovitica, digitalna zbirka starih gimnazijskih novina Riječ mladih, ključan je resurs za očuvanje i promociju lokalne kulturne baštine. Novine, koje su izlazile od 1963. do 1974. godine, digitalizirane su kako bi se povećala njihova dostupnost i očuvanje. Ovaj proces omogućuje široj javnosti, istraživačima, bivšim učenicima i lokalnom stanovništvu jednostavan pristup vrijednim povijesnim materijalima. Cjelovita digitalizacija svih 1238 tekstova, uz prateću bibliografiju koja olakšava pretraživanje, značajno pridonosi istraživanju i očuvanju lokalne povijesti. Zbirka na ovaj način omogućuje dublje razumijevanje kulturnog i povijesnog nasljeđa Virovitice, jačajući identitet i zajedništvo lokalne zajednice. Digitalizacija ovih materijala također osigurava njihovu trajnu dostupnost, čime se čuva kulturna baština za buduće generacije, a javno dostupna zbirka promiče interes i angažman u istraživanju prošlosti. Ovaj projekt pruža priliku da kulturni izvori postanu pristupačni svim korisnicima putem interneta, čime se dodatno jača uloga knjižnice kao središta obrazovanja i očuvanja kulturnog identiteta.

Ključne riječi: digitalizacija, kulturna baština, Riječ mladih, školske novine, zavičajna zbirka

Abstract

Part of the local collection of the school library of Gimnazija Petra Preradovića Virovitica, the digital collection of the old school newspaper Riječ mladih is a key resource for preserving and promoting local cultural heritage. The newspaper, which was published from 1963 to 1974, has been digitized to increase its accessibility and preservation. This process provides the general public, researchers, former students, and the local community with easy access to valuable historical materials. The complete digitization of all 1,238 texts, along with the accompanying bibliography that facilitates searching, significantly contributes to the study and preservation of local history. In this way, the collection enables a deeper understanding of Virovitica's cultural and historical heritage, strengthening the identity and unity of the local community. The digitization of these materials also ensures their long-term availability, preserving cultural heritage for future generations, while the publicly accessible collection promotes interest and engagement in exploring the past. This project offers the opportunity for cultural resources to become accessible to all users via the internet, further enhancing the library's role as a center for education and the preservation of cultural identity.

Keywords: digitization, cultural heritage, Riječ mladih, school newspapers, local collection

Novine i časopisi kao dio zavičajne zbirke

Zavičajna zbirka školske knjižnice Gimnazije Petra Preradovića Virovitica, iako skromna sa svega 126 jedinica knjižne građe, predstavlja važan resurs za očuvanje i promicanje lokalne kulture, povijesti i obrazovanja same Gimnazije, ali i Virovitice te Virovitičko-podravске županije. Zbirka igra ključnu ulogu u očuvanju lokalne baštine, obogaćivanju obrazovanja i jačanju identiteta zajednice, a čuva važne dokumente i informacije koje omogućuju razumijevanje povijesti, kulture i tradicija određenog područja, što potiče istraživački duh među učenicima i nastavnicima, ali i širim građanstvom. Povezivanje lokalnog stanovništva s vlastitom poviješću i običajima doprinosi osjećaju zajedništva, dok digitalizacija građe, poput starih novina, omogućuje širi pristup i povećava vidljivost lokalne kulture. Osim toga, zavičajne zbirke podržavaju istraživanje i razvoj knjižnica kao središta kulturnih i obrazovnih aktivnosti, čime se jača uloga knjižnice u lokalnoj zajednici. Osim spomenutih stotinjak jedinica knjižne građe, zavičajna zbirka školske knjižnice Gimnazije Petra Preradovića Virovitica uključuje i stare gimnazijske novine Riječ mladih te novija izdanja školskog časopisa MAGG (Mali gimnazijski glasnik).

Riječ mladih bile su školske novine Gimnazije Petra Preradovića u Virovitici koje su izlazile od 1963. do 1974. godine,¹ a do danas je sačuvano osam godišta, od petog do dvanaestog. Iako su se nazivale novinama, Riječ mladih sadržavale su više literarni nego novinski sadržaj – u novinama su učenici objavljivali svoje literarne radove, a uređivali su ih također učenici Gimnazije. U spomenutom razdoblju, u Riječi mladih tekstove objavljuje 135 autora, većinom učenika Gimnazije, a nekoliko tekstova pišu i nastavnici. Ukupno je u novinama tako objavljeno 1238 tekstova (868 prozih, 369 tekstova vezanih uz poeziju i samo jedan dramski tekst). Statistički podaci navedeni u prethodnim rečenicama i više su nego dovoljan razlog za digitalizaciju i formiranje digitalne zbirke Riječ mladih.

Digitalizacija kao dostupnost, zaštita i nova ponuda

Jedan od najvažnijih razloga² za digitalizaciju³ starih gimnazijskih novina Riječ mladih bilo je povećanje dostupnosti ovih vrijednih izvora široj javnosti. U fizičkom obliku, sačuvano je samo nekoliko primjeraka novina, koji su trenutno dostupni samo u Gimnaziji Petra Preradovića u Virovitici i Gradskom muzeju Virovitica. Ova ograničena dostupnost često onemogućava zainteresiranim korisnicima, kao što su studenti, istraživači ili članovi lokalne zajednice, da pristupe sadržaju koji je od značaja za razumijevanje lokalne kulture i povijesti. Digitalizacija omogućava da se sadržaj ovih novina učini dostupnim online, što znači da korisnici mogu pristupiti informacijama s bilo koje lokacije, bez potrebe za fizičkim putovanjem do knjižnice. Ova pristupačnost ne samo da olakšava istraživanje i čitanje, već i potiče širu javnost na angažman i interakciju s lokalnom baštinom. Povezivanjem digitalnih resursa s obrazovnim platformama i društvenim mrežama, sadržaj se može dijeliti, komentirati i proučavati u različitim kontekstima, čime se dodatno širi interes za lokalnu povijest i kulturu. Također, digitalizacija pridonosi očuvanju novina, osiguravajući da njihova vrijednost ne bude izgubljena s vremenom, već da bude dostupna generacijama koje dolaze.

¹ O izdavačkoj djelatnosti Gimnazije Petra Preradovića Virovitica vidjeti u: Kos, Z. 100 godina Gimnazije u Virovitici. Virovitica : Gimnazija Petra Preradovića, 2019. Str. 85.

² Više o ciljevima izrade digitalne zbirke i bibliografije vidjeti u: Strija, J. Digitalna zbirka i mrežno dostupna bibliografija Riječ mladih. // Knjižničarstvo. 27, 1-2(2023.), str. 31-44.

³ Digitalizacija je provedena prema sljedećim fazama: odabir građe za digitalizaciju, digitalizacija gradiva, obrada i kontrola kvalitete, zaštita gradiva u elektroničkoj okolini, pohrana i prijenos digitaliziranog gradiva, pregled i korištenje digitaliziranog gradiva te njegovo održavanje. Vidjeti više: Stančić, H. Digitalizacija. Zagreb : Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2009. Str. 11.

Digitalizacija je također omogućila bolju zaštitu originalnih primjeraka Riječi mladih. Skeniranjem novina i pohranjivanjem u digitalnom obliku smanjuje se potreba za rukovanjem osjetljivim fizičkim primjercima, čime se produžuje njihov vijek trajanja. Osim toga, digitalne kopije služe kao sigurnosna mjera u slučaju oštećenja ili gubitka originala, osiguravajući tako trajnost i dostupnost tih važnih izvora. Digitalizacija novina rezultirala je i stvaranjem nove ponude i usluge knjižnice koja je zanimljiva širokom spektru korisnika. Ova ponuda obuhvaća bivše učenike i profesore, istraživače i povjesničare, novinare te sve one koji su zainteresirani za lokalnu povijest i kulturu Virovitice u razdoblju od 1963. do 1974. godine. Kroz dostupnost digitaliziranih novina, knjižnica može zadovoljiti različite potrebe i interese, potičući istraživanje i angažman u lokalnoj zajednici.

Bibliografija kao proizvod dodana vrijednost

Bibliografija u projektu digitalizacije Riječi mladih nastala je kao neodvojiv dio projekta i ključni alat za lakše snalaženje i istraživanje digitalizirane građe, a prije svega iz tehničkih razloga. Pri izradi digitalne zbirke korišteni su besplatni alati iz okruženja Google Suite te Google Sites za izradu mrežnih stranica što je ograničilo mogućnosti formiranja digitalne zbirke te ukazalo na potrebu stvaranja opisa digitaliziranih dijelova kako bi se izbjegli problemi pri pretraživanju zbirke jer zbog cijene i nedovoljnih tehničkih mogućnosti nije proveden OCR (*Optical Character Recognition*, optičko prepoznavanje znakova).

Glavni cilj bibliografije bio je popisati sve tekstove objavljene u Riječi mladih, bez obzira na njihov književni rod ili vrstu, a kako se radi o prvom takvom poduhvatu, cjelokupan posao izrade bibliografije temelji se isključivo na izvornim brojevima tih školskih novina. Bibliografija omogućuje brzo i jednostavno pretraživanje tekstova prema autoru, naslovu ili ključnoj riječi, što uvelike olakšava istraživanje sadržaja. Bibliografija sadrži 1238 bibliografskih jedinica, što odgovara broju tekstova objavljenih u Riječi mladih, a dopunjena je s dva kazala: kazalom autora i kazalom anonimnih djela. Ovakav sustavni popis svih tekstova pruža strukturiran i pregledan pristup građi, što je posebno važno s obzirom na opseg digitalne zbirke. Na ovaj se način stvorio alat za daljnja proučavanja tekstova, s potrebnim podacima za lakšu „prohodnost“ kroz korpus.

Javno dostupan dio gimnazijske baštine

Digitalna zbirka i bibliografija Riječ mladih dostupne su javnosti putem mreže na poveznici <https://bit.ly/RiječMladih>. Posebne knjižnične zbirke, poput ovoga dijela zavičajne zbirke, igraju ključnu ulogu u promociji kulturne baštine jer omogućuju očuvanje, pristup i širenje vrijednih povijesnih i kulturnih materijala široj javnosti. U ovom slučaju, digitalna zbirka služi kao trajna pohrana novina koje predstavljaju važne izvore školske, ali i lokalne povijesti. U slučaju Riječi mladih, zbirka čuva ne samo tekstove već i sjećanja, događaje i stvaralaštvo koje su generacije učenika ostavile za sobom. Uklanjanjem fizičke i geografske prepreke, omogućuje pristup kulturnoj baštini širokom krugu korisnika te omogućuje istraživačima, bivšim učenicima, nastavnicima, ali i lokalnom stanovništvu jednostavan i trenutni pristup bogatom kulturnom naslijeđu.

Bibliografija i digitalna zbirka Riječ mladih omogućuju generacijama bivših učenika da ožive svoja sjećanja, a novim generacijama pružaju priliku za bolje razumijevanje lokalne povijesti i

doprinosu njihovih predaka. Ovakva vrsta povezivanja jača identitet i zajedništvo, potičući lokalnu zajednicu da bude ponosna na svoje nasljeđe. Osim toga, pruža strukturirane i pristupačne informacije koje su ključne kao osnova za proučavanje povijesti školskih novina, lokalnih obrazovnih institucija ili kulturnog stvaralaštva mladih u prošlosti.

Posebne knjižnične zbirke ili njihovi dijelovi, poput bibliografije i digitalne zbirke Riječ mladih, nisu samo arhivi prošlih vremena, već aktivni alati za očuvanje, obrazovanje i promociju kulturne baštine. Kroz digitalizaciju i dostupnost, ove zbirke omogućuju da kulturni izvori postanu živi, dinamični i dostupni za buduće generacije, čime se doprinosi očuvanju kulturnog identiteta i jačanju kulturnog nasljeđa zajednice.

Literatura

1. Bosančić, B. Pilot-projekt oblikovanja digitalne zavičajne zbirke Gradske knjižnice Slavonski Brod pomoću Greenstone programskog paketa. // 8. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture: Poreč, 24. i 25. studenoga 2004. / uredila Tinka Katić. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005.
2. Guidelines for Digitization Projects for collections and holdings in the public domain, particularly those held by libraries and archives. URL: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/preservation-and-conservation/publications/digitization-projects-guidelines.pdf> (29. 9. 2024.)
2. Kos, Z. 100 godina Gimnazije u Virovitici. Virovitica : Gimnazija Petra Preradovića, 2019.
4. Riječ mladih : digitalna zbirka i bibliografija. URL: <https://sites.google.com/view/rijec-mladih> (29. 9. 2024.)
5. Smjernice za digitalizaciju kulturne baštine. URL: <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/izdvojena-lijevko/kulturne-djelatnosti-186/digitalizacija-kulturne-bastine-9828/smjernice-za-digitalizaciju-kulturne-bastine/15034> (29. 9. 2024.)
6. Stančić, Hrvoje. Digitalizacija. Zagreb : Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2009.
7. Strija, J. Digitalna zbirka i mrežno dostupna bibliografija Riječ mladih. // Knjižničarstvo. 27, 1-2(2023.), str. 31-44.